

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ДО ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ

Світлана Науменко,

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник відділу моніторингу
та оцінювання якості загальної середньої освіти
Інституту педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна,
e-mail: sveta_naum@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-8279-4427

У статті висвітлено досвід країн зарубіжжя (Великої Британії, Вірменії, Ірландії, Казахстану, Латвії, Литви, Польщі, Республіки Білорусь, Республіки Молдова, Російської Федерації) щодо використання електронних освітніх ресурсів як інструменту підготовки здобувачів базової середньої освіти до зовнішнього незалежного оцінювання (далі – ЗНО). Окреслено для України перспективи зарубіжного досвіду щодо запровадження державної підсумкової атестації (далі – ДПА) у формі ЗНО по завершенню закладів базової середньої освіти (гімназії). Ці перспективи стосуються створення: 1) окремого розділу, присвяченому організації і проведенню ДПА у формі ЗНО по завершенню гімназії, на сайті Українського центру оцінювання якості освіти (<http://testportal.gov.ua/>). Розміщення у цьому розділі тестових зошитів (сертифікаційних робіт) ДПА у формі ЗНО й окремо відповідей на тестові завдання з цих зошитів та інформації типу «Дорожня карта учасника», де покроково буде описано процедуру участі здобувача гімназії у ДПА у формі ЗНО; 2) сайту для здобувачів освіти і вчителів, на якому б розташовувалися електронні освітні ресурси (онлайн-уроки, відео, тести та ін.), які допомагали б вчителю у підготовці до уроку, а здобувачу освіти – повторити матеріал, оцінити свої освітні досягнення.

Ключові слова: електронні освітні ресурси; зовнішнє незалежне оцінювання; державна підсумкова атестація; базова середня освіта; іспити; тести.

Постановка проблеми. Закон України «Про освіту» (2017 р.) та проект Закону України «Про повну загальну середню освіту» (2019 р.) на законодавчому рівні закріпили нову для вітчизняної освітньої системи норму, яка передбачає запровадження державної підсумкової атестації у формі зовнішнього незалежного оцінювання по закінченню закладів базової середньої освіти (гімназії). Запровадження цієї норми потребує перегляду концептуального значення ДПА у формі ЗНО в закладах базової середньої освіти та розроблення науково-методичного супроводу ДПА у формі ЗНО в гімназіях. Актуальними є також дослідження зарубіжного досвіду застосування зовнішнього незалежного оцінювання по закінченню закладів базової середньої освіти (для учнів 14-16 років).

В авторських статтях, присвячених аналізу потенціалу сучасних шкільних підручників (України, Казахстану, Республіки Білорусь та Республіки Молдова) як інструменту підготовки здобувачів базової середньої освіти до зовнішнього незалежного оцінювання [1; 2], ми дійшли висновку, що сучасний підручник не є єдиним інструментом підготовки здобувачів гімназії до ЗНО. Ефективність цього процесу можна забезпечити лише за умови використання комплексу навчально-методичного забезпечення, важливими складовими якого є електронні освітні ресурси.

В Україні сайти Українського центру оцінювання якості освіти (<http://testportal.gov.ua/> [3]) та OSVITA.UA (розділ «ЗНО-ОНЛАЙН» (<https://zno.osvita.ua/>) [4]) є засобами підготовки випускників закладів повної загальної середньої освіти (лицею, 11 класу) до зовнішнього незалежного оцінювання. На цих електронних освітніх ресурсах розміщені тести ЗНО з усіх предметів основної і додаткової сесії й окремо правильні відповіді на тестові завдання з них та інформація «Дорожня карта учасника», де покроково описано процедуру участі здобувача освіти у ЗНО, зокрема, як зареєструватися і підготуватися до нього, дії учасника напередодні, під час та після складання ЗНО.

Сподіваємося, що на цих електронних освітніх ресурсах у тому ж форматі буде розміщена інформація про проведення ДПА у формі ЗНО по завершенню закладів базової середньої освіти (гімназії, 9 класу), яка є новою нормою для України і ще не впроваджена.

Актуальним є й зарубіжний досвід використання електронних освітніх ресурсів як інструменту підготовки здобувачів базової середньої освіти до зовнішнього незалежного оцінювання з позицій: 1) Які електронні освітні ресурси використовують у країнах зарубіжжя для підготовки здобувачів базової освіти до ЗНО. 2) Яка інформація про ЗНО розташована на офіційних сайтах їхніх міністерств і центрів тестування? 3) Що корисного можна взяти із зарубіжного досвіду для України?

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Використання електронних освітніх ресурсів на уроках з певних предметів в закладах загальної середньої освіти та для підготовки до ДПА і ЗНО висвітлено у працях українських (Ігнатова М., Сма-

гіна Л.,) та російських (Круглова І., Марчук О., Мохова О.) дослідників. При цьому, роботи українських дослідників – Ігнатової М. [5] і Л. Смагіної [6] присвячені використанню електронних освітніх ресурсів на уроках української мови та літератури, а російських – російської мови і літератури (Круглова І. [7]), математики (Мохова О. [8]), біології (Марчук О. [9]). Усі ці праці об'єднує те, що їхні автори не лише подають переліки електронних освітніх ресурсів для вчителів-предметників, а й дають коротку інформацію, що на них розташовано. Наприклад, «<http://biblos.org.ua> Електронна україномовна онлайн-бібліотека загального доступу, де розміщені електронні тексти книг різножанрової літератури; <http://zabuzhko.com> Офіційна сторінка письменниці Забужко Оксани» [6].

Інформація про електронні ресурси для підготовки до ЗНО міститься також на сайтах деяких українських регіональних центрів оцінювання якості освіти. Зокрема на сайті Донецького регіонального центру оцінювання якості освіти є рубрика «Корисні ресурси для підготовки до ЗНО 2019» [10], де подано 11 ресурсів з коротенькою інформацією, що на цьому ресурсі розміщено, наприклад, «<http://znoclub.com/> – 7 ресурсів для перевірки своїх знань з української мови та літератури; <http://www.lvtest.org.ua/> – тренінг on-line. Дати і події з історії України».

Хочемо відзначити також методичні рекомендації «Застосування електронних соціальних мереж як інструментів формування інформаційно-освітнього середовища навчання старшокласників» [11], підготовлені науковцями Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України. В них запропоновано ряд методів, пов'язаних із формуванням безпечного і відповідального використання соціальних мереж та критичного оцінювання веб-ресурсів, організацією самостійної роботи (на прикладі фізики) та проектно-дослідницької діяльності (на прикладі математики) здобувачів освіти.

Проте, питання використання електронних освітніх ресурсів як інструменту підготовки до ЗНО у зарубіжних країнах є недостатньо вивченим.

Формулювання цілей статті. Мета статті – представити досвід використання електронних освітніх ресурсів як інструменту підготовки здобувачів базової середньої освіти до зовнішнього незалежного оцінювання у країнах зарубіжжя та окреслити перспективи цього досвіду для України.

Виклад основного матеріалу. У країнах Європи та країнах близького зарубіжжя зовнішнє незалежне оцінювання (державні іспити) по завершенню закладів базової середньої освіти проводиться в Азербайджані, Великій Британії, Вірменії, Ірландії, Ісландії, Казахстані, Латвії, Литві, Нідерландах, Польщі, Республіці Білорусь, Республіці Молдова, Російській Федерації, Франції [12, с. 134; 13, с. 142]. На прикладах деяких з цих країн розглянемо їх досвід щодо використання електронних освітніх ресурсів як інструменту підготовки здобувачів базової середньої освіти до ЗНО.

У Республіці Білорусь здобувачі освіти по завершенню II ступеня загальної середньої освіти (9-ого класу) обов'язково складають три випускні іспити: білоруська мова (диктант), російська мова (диктант) та математика (на базовому або підвищеному рівні) (контрольна робота).

Графік проведення цих трьох випускних іспитів, назви збірників матеріалів та приклади завдань з цих збірників (без відповідей) розташовані на сайті «Выпускные экзамены 2019. Міністерства адукацыі Рэспублікі Беларусь» (<http://task.unibel.by/> [14]) у розділі «Материалы для проведения выпускных экзаменов. II ступень общего среднего образования».

Повправлятися у виконанні тестових завдань різних видів, виявити свої слабкі сторони і недоліки здобувачі базової середньої освіти Республіки Білорусь можуть на сайті «Национального Института Образования Министерства Образования Республики Беларусь» (<http://e-vedy.edu.by/> [15]) у розділі «Электронные образовательные ресурсы». У цьому розділі всі тести згруповані за предметами, по класах і за темами. Матеріали цього сайту будуть корисними й для вчителя, який може використати їх у своїй роботі.

У Казахстані випускники закладів базової освіти (9 -10 класів) складають підсумкову атестацію (підсумкові випускні іспити) з чотирьох предметів: рідна мова та література (за мовою навчання здобувачів освіти) (письмовий іспит – твір або диктант), математика (алгебра) (письмовий іспит), російська або казахська мова (усний іспит) та усний іспит з предмету на вибір (фізика, хімія, біологія, географія, геометрія, всесвітня історія, історія Казахстану, література, іноземна мова (англійська, французька, німецька), інформатика).

Жодну інформацію про ці чотири підсумкові випускні іспити не можна знайти на сайті «Национального Центра Тестирования» Казахстану (<http://www.testcenter.kz/ru/> [16]). Проте, на цьому сайті у розділі «Выпускникам школ и абитуриентам» є підрозділ «Подготовка к Итоговой аттестации», де розміщені методичні посібники і тренувальні завдання (без відповідей) для підготовки до підсумкової атестації (після 11 (12) класу) для здобувачів освіти з російською, таджицькою, узбецькою, уйгурською та казахською мовами навчання. Ці завдання не відповідають змісту іспитів для підсумкової атестації для здобувачів 9 (10) класів, але за допомогою них вони можуть попрактикуватися у виконанні тестових завдань та підготуватися до складання випускних іспитів після 11 (12) класу.

В Казахстані в початковій, основній і загальній середній школі проводиться також Зовнішнє оцінювання навчальних досягнень в середній освіті (далі – ЗОНД СО) (Внешняя оценка учебных достижений в среднем образовании (ВОУД СО)).

В основній школі його мета – моніторинг освітніх досягнень здобувачів освіти й оцінювання ефективності організації освітнього процесу. У 9 класі ЗОНД СО проводиться у формі комплексного тестування з використанням паперових носіїв та сучасних інформаційних технологій з двох предметів: казахської мови та

одного із загальноосвітнього предмету, перелік яких щорічно визначається спеціально уповноваженим центральним органом.

Приклади тестових завдань (без відповідей) з різних предметів ЗОНД СО для здобувачів освіти 4, 9 та 11 класів з російською, таджицькою, узбецькою, уйгурською та казахською мовами навчання містяться на сайті «Національного Центра Тестирования» [16] у розділі «Школьникам и педагогическим работникам» на сторінці «Для подготовки к ВОУД СО».

Онлайн-уроки шкільних предметів (курсів) за темами розташовані на казахському сайті “Bilim Land” (<https://bilimland.kz/ru> [17]). Здобувач освіти може вибрати курс (шкільний предмет), який його цікавить, обрати тему, проглянути онлайн-урок (онлайн-уроки), а потім за допомогою інтерактивних вправ виконати завдання з теми, а за допомогою тесту – оцінити свої освітні досягнення.

У Республіці Молдова випускники закладів базової середньої освіти (гімназії) складають іспити з чотирьох предметів: румунська мова та література, математика, мова навчання, історія румун та всесвітня історія.

Тестові зошити й окремо відповіді на завдання з них із чотирьох випускних іспитів для здобувачів базової середньої освіти (гімназії) основної і додаткової сесій та попереднього тестування з 2013 року і по теперішній час розташовані на сайті “Agenția Națională pentru Curriculum și Evaluare. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova” (<http://aee.edu.md/> [18]) у розділі “Evaluări Naționale”.

В Російській Федерації здобувачі освіти наприкінці 9-го класу складають державну підсумкову атестацію у формі Основного державного іспиту (далі – ОДІ) (основной государственной экзамен (ОГЭ) и государственной выпускной экзамен (ГВЭ)) із чотирьох предметів: двох обов’язкових (російська мова і математика) і двох на вибір здобувача освіти (фізика, хімія, біологія, географія, література, історія, суспільствознавство, іноземні мови (англійська, французька, німецька, іспанська), інформатика, інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ)).

Інформація про ці іспити, хто і з яких предметів їх складає, нормативно-правові документи про проведення ОДІ, демонстраційні варіанти тестів, методичні рекомендації щодо оцінювання усних відповідей та/або тестових завдань з відкритою (вільною) відповіддю з усіх предметів, аналітичні звіти та методичні рекомендації щодо підготовки і проведення ОДІ, специфікації екзаменаційних матеріалів з предметів та приклади тестів, тренувальні збірники для підготовки до ОДІ здобувачів освіти з особливими потребами та тести з предметів в онлайн-режимі розташована на сайті «Федеральное государственное бюджетное научное учреждение «Федеральный институт педагогических измерений» (Російська Федерація) (<http://www.fipi.ru/> [19]) у розділі «ОГЭ и ГВЭ-9».

Демонстраційні матеріали, специфікації й кодифікатори іспитів ОДІ 2009-2017 років містяться на сайті «ГИА9. Официальный информационный портал

государственной итоговой аттестации» (<http://gia.edu.ru/ru/> [20])) у розділі «Участникам ГИА» у підрозділі «Подготовка к ГИА».

У Латвії випускники основної школи (9-го класу) складають централізовані іспити з чотирьох-п'яти обов'язкових предметів: латвійська мова, математика, іноземна мова (англійська, французька, німецька – на вибір здобувача освіти), історія Латвії та рідна мова (російська або польська для національних меншин країни).

По одному варіанту тесту (у PDF-форматі) з кожного предмету централізованого іспиту для 9 класу з 2008/2009 по 2018/2019 навчальні роки (без відповідей) розміщено на сайті “Valsts izglītības satura centrs” (Латвія) (<https://visc.gov.lv/> [21]) у розділі “Vispārējā izglītība” на сторінці “Uzdevumi” (підрозділ “Pārbaudes darbi”). При цьому тести з англійської, німецької, французької та російської мов містять також MP3 файли.

У Литві по завершенню 10-го класу здобувачі основної (базової) освіти складають державне тестування з двох-трьох предметів: литовська мова і література, математика та рідна (не литовська) мова (польська, російська, білоруська або німецька).

Також по одному варіанту тесту (без відповідей) з кожного предмету державного тестування для 10-класу з 2005 року по теперішній час розташовано на сайті “Nacionalinis egzaminų centras” (Литва) (<https://www.nec.lt/naujienos/> [22]) у розділі PUPP на сторінці “PUPP užduotys”. Притому, що тести з литовської мови і літератури та рідної (польської, російської, білоруської або німецької) мови складаються з двох частин: тесту та письмової творчої роботи (твору).

У Вірменії випускники середньої (базової) школи (9-го класу) складають випускні іспити з п'яти предметів: вірменська мова і література, математика, історія Вірменії, іноземна мова та один із предметів природничих наук (фізика, хімія, біологія або географія).

Інформація про форми випускних іспитів, критерії їх оцінювання та приклади деяких випускних іспитів (білетів), зокрема з вірменської літератури, історії Вірменії, російської, англійської, німецької та французької мов розташована на сайті “Գնահատման և թեստավորման կենտրոնը” (<http://www.atc.am/> [23]) у розділі “Ավարտական քննություններ 2019” на сторінці “Գրք դասիրան”.

У Польщі по завершенню базової середньої (початкової) школи здобувачі освіти 16-ти років складають іспит 8-го класу. У 2018/2019-2020/2021 навчальних роках цей іспит буде охоплювати такі три предмети: польська мова, математика та сучасна іноземна мова, а з 2021/2022 навчального року – чотири предмети: польська мова, математика, сучасна іноземна мова та один із предметів на вибір (біологія, хімія, фізика, географія, історія). Особливістю польського іспиту 8-го класу є те, що він проводиться три дні поспіль: кожний предмет здобувачі освіти складають в різні дні. Наприклад, в перший день проводиться іспит з

польської мови, в другий день – з математики, в третій день – з сучасної іноземної мови. При цьому, здобувач освіти може вибрати іноземну мову (англійську, французьку, німецьку, іспанську, італійську, російську або українську), яку він буде складати під час іспиту із сучасної іноземної мови, лише з тих мов, які він вивчав в межах обов'язкових навчальних предметів. Іспит із сучасної іноземної мови складається на базовому (обов'язковому для всіх здобувачів освіти) або розширеному (для тих, хто вивчав цю мову з початкових класів) рівні.

Інформація для вчителів щодо іспиту 8-го класу з трьох предметів (польської мови, математики, іноземної мови) подана у рубриці “Egzamin ósmoklasisty” на сайті “ORE. Ośrodek Rozwoju Edukacji Dobra Szkoła” (<https://www.ore.edu.pl/> [24]) у розділі “ORE” у підрозділі “Wydziały” на сторінці “Wydział Rozwoju Kompetencji Kluczowych”. Зокрема, у цій рубриці розташована рамкова програма іспитів, матеріали для вчителів та приклади завдань (без відповідей).

Інформація про те, хто, коли і як складає іспит 8-го класу, основні навчальні програми з трьох предметів іспиту та посібники до екзаменів, де розміщені зразки тестових завдань з правильними відповідями, тестові зошити для здобувачів освіти, в тому числі й з особливими потребами та ін. інформація, розташована на сайті “CK. Centralna Komisja Egzaminacyjna” (Польща) (<https://cke.gov.pl/> [25]) у розділі “Egzamin ósmoklasisty”.

В Ірландії здобувачі освіти 14-15 років по завершенню молодшого циклу середньої школи для отримання сертифіката (атестата) про неповну середню освіту (Junior Certificate) складають заключні державні іспити з 8-9 предметів. При цьому, три предмета (англійська й ірландська мови та математика) – обов'язкові, інші – предмети, які здобувач освіти самостійно обрав і вивчав упродовж трьох років під час навчання на молодшому циклі середньої школи. Предмети на вибір – це: сучасні іноземні мови (французька, німецька, іспанська або італійська); історія; географія; мистецтво, ремесло й дизайн (образотворче мистецтво); музика; «наука» (фізика, хімія, біологія); домашня економіка (домоведення); технологія матеріалів (деревина) (робота з деревом); металообробка (робота з металом); технічна графіка; латинська та давньогрецька мови; іврит; релігійна освіта та ін. [26, с. 8]. Іспити з кожного предмету здобувачі освіти можуть скласти на основному (звичайному) (Ordinary Level) або вищому (Higher Level) рівні. Здобувачі освіти, які мають труднощі під час вивчення ірландської мови і математики, можуть скласти ці предмети на базовому рівні (Foundation Level).

Графік проведення іспитів на Junior Certificate (Junior Cycle) у 2019 році та тестові зошити з чотирьох предметів: англійська мова (для основного і вищого рівнів), бізнес дослідження, наука і образотворче мистецтво розміщено на сайті “Coimisiún Na Scrúduithe Stáit. State Examinations Commission” (<https://www.examinations.ie/> [27]) у розділі “Examination Information” на сторінках “Junior Cycle incl. Sample Papers” та “2019 Timetable and Exam Paper Notices”.

Тестові зошити з усіх предметів на Junior Certificate (на основному і вищому рівнях та базовому рівні з математики й ірландської мови) та окремо відповіді на усі завдання зошитів з 2005 року по теперішній час (2019 рік) містяться на сайті Studyclix (Ірландія) (<https://www.studyclix.ie/> [28]) у розділі “Papers”. У розділі “Questions by Topic” на цьому ж сайті тестові завдання з предметів об’єднано у теми, наприклад, теми «Річки», «Погода і клімат», «Населення» та ін. у тесті з географії, що допомагає здобувачу освіти перевірити свої освітні досягнення з певної теми. У розділі “Videos & Notes” на сайті Studyclix розміщені відео та інформація у форматі Word, PDF та у вигляді презентацій з різних тем з предметів на Junior Certificate.

У Великій Британії випускники середньої школи складають іспити на General Certificate of Secondary Education (GCSE) (сертифікат про закінчення середньої освіти). Причому, як і в Ірландії, GCSE охоплює усі предмети (дев’ять-десять), які здобувач освіти вивчав упродовж двох останніх років в закладах базової середньої освіти. Обов’язковими предметами на GCSE є математика, англійська мова, уельська мова (лише в Уельсі) та ірландська мова (лише в Ірландії), природничі науки (біологія, хімія, фізика), всі інші предмети - на вибір здобувача освіти.

У Великій Британії функціонує п’ять організацій, які розробляють й адмініструють тестування GCSE: Assessment and Qualifications Alliance (AQA); Oxford, Cambridge and RSA Examinations (OCR); Edexcel; Welsh Joint Education Committee (WJEC); Council for the Curriculum, Examinations & Assessment (CCEA). Тести, розроблені різними організаціями, дещо відрізняються один від одного за специфікацією, матеріалами, які надаються здобувачам освіти і педагогічним працівникам для підготовки, процедурою організації тестування тощо. З багатьох предметів учасникам тестування, крім виконання письмових завдань, треба представити результати практичної роботи.

На сайтах “AQA Realising potential” (Assessment and Qualifications Alliance) (<https://www.aqa.org.uk/> [29]) та “CEA Rewarding Learning. Council for the Curriculum, Examinations and Assessment” (<http://ccea.org.uk/> [30]) у розділі “Qualifications”, обравши рівень “GCSE”, можна знайти інформацію про кожний іспит GCSE, зокрема, з яких частин (компонентів) він складається, що входить в ці частини і як вони оцінюються, подано навчальні ресурси для підготовки до іспиту та тестові зошити з оцінювання певних компонентів іспиту.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, у країнах зарубіжжя електронними освітніми ресурсами для підготовки здобувачів базової середньої освіти до зовнішнього незалежного оцінювання є сайти Міністерства освіти або установи (центру тестування або оцінювання тощо), яка займається розробкою й адмініструванням ЗНО в країні. При цьому, у переважній більшості країн інформація на цих сайтах зводиться лише до графіку проведення іспитів та прикладів завдань (без відповідей). Проте, в деяких країнах, наприклад, в

Ірландії, Польщі, Республіці Молдова, Російській Федерації на цих електронних освітніх ресурсах розміщені тестові зошити (сертифікаційні роботи) ЗНО та окремо відповіді на завдання з них. Це дає можливість здобувачам повної загальної середньої освіти не лише попрактикуватися у виконанні тестових завдань, а й зорієнтуватися в тому, яким чином і де у тестовому зошиті треба зазначити (вписувати) правильну відповідь (відповіді).

У деяких зарубіжних країнах, наприклад, в Республіці Білорусь, Казахстані, Російській Федерації, на сайтах центрів тестування або оцінювання, або на окремих спеціально створених сайтах розміщені тести в онлайн-режимі. Вони не відповідають змісту тестів ЗНО, проте за допомогою них здобувачі освіти можуть повправлятися у виконанні тестових завдань різних видів, виявити свої слабкі сторони і недоліки.

Найкориснішими електронними освітніми ресурсами з позиції підготовки здобувачів освіти (але здобувачів повної загальної середньої освіти) до ЗНО, на нашу думку, є українські сайти Українського центру оцінювання якості освіти та OSVITA.UA. Так, на сайті Українського центру оцінювання якості освіти розташовані: 1) тестові зошити (сертифікаційні роботи) ЗНО; 2) звіти про проведення ЗНО, в яких дається коротка інформація по предметах стосовно тестових завдань, які викликають труднощі у здобувачів освіти, напрями подальшого удосконалення сертифікаційних робіт тощо. Ця інформація є корисною для науковців, дослідників, педагогічних працівників та тих, хто складає тестові завдання ЗНО. На сайті OSVITA.UA у розділі «ЗНО-ОНЛАЙН» здобувачі повної загальної середньої освіти в онлайн-режимі за допомогою тестів ЗНО можуть перевірити свої освітні досягнення з будь-якого предмету ЗНО (після виконання тесту даються правильні відповіді на всі завдання та розраховується результат у тестових та рейтингових балах). А обравши предмет і перейшовши за посиланням «Всі запитання з предмета» на цьому ж сайті, здобувач освіти отримує правильну відповідь на тестове завдання тесту відразу після його виконання. Розміщення інформації типу «Дорожня карта учасника» на сайтах Українського центру оцінювання якості освіти та OSVITA.UA, де покроково описується процедура участі здобувача повної загальної середньої освіти у ЗНО, допомагає здобувачу освіти у підготовці до ЗНО, під час та після нього.

Для України перспективи досвіду країн зарубіжжя щодо використання електронних освітніх ресурсів як інструменту підготовки здобувачів базової освіти до зовнішнього незалежного оцінювання вбачаємо, по-перше, у створенні на сайті Українського центру оцінювання якості освіти окремого розділу, присвяченому організації і проведенню державної підсумкової атестації у формі зовнішнього незалежного оцінювання по завершенню закладів базової середньої освіти (гімназії). Створення такого ж розділу й на сайті OSVITA.UA. Розміщення у цьому розділі: 1) тестових завдань для підготовки здобувачів базової середньої освіти

до складання ДПА у формі ЗНО, а після проведення цього оцінювання – звітів та тестів основної і додаткової сесій та тестових зошитів (сертифікаційних робіт) й окремо відповідей на тестові завдання з них; 2) інформації типу «Дорожня карта учасника». По-друге, у створенні сайту для здобувачів освіти і вчителів, на якому б розташовувалися електронні освітні ресурси (онлайн-уроки, відео, тести та ін.), які допомагали б вчителю у підготовці до уроку, а здобувачу освіти – повторити матеріал, оцінити свої освітні досягнення. Певним чином, це завдання виконує міжнародний сайт LearningApps.org (<https://learningapps.org/> [31]), на якому вчителі й науковці з різних країн світу створюють і розміщують авторські інтерактивні завдання з різних шкільних предметів.

Перспективи подальших розвідок вбачаємо у більш детальних дослідженнях зовнішнього незалежного оцінювання (державних іспитів) по завершенню закладів базової середньої освіти в зарубіжних країнах, зокрема щодо форм тестових завдань, використання нетекстових елементів (малюнків, таблиць, діаграм тощо) з метою визначення перспектив удосконалення українського ЗНО по завершенню закладів загальної середньої освіти та запровадження ЗНО по завершенню гімназії.

Література

1. С. Г. Головка, С. О. Науменко, «Підручник як інструмент підготовки випускників гімназії до державної підсумкової атестації у формі зовнішнього незалежного оцінювання», Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць. Київ, Україна: Педагогічна думка, вип. 20, с. 74–92, 2018. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://lib.iitta.gov.ua/710738/>. Дата звернення: Жовтень 06, 2019.
2. С. Г. Головка, С. О. Науменко, «Сучасний підручник близького зарубіжжя у контексті запровадження зовнішнього оцінювання здобувачів гімназійної освіти», Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць. Київ, Україна: Педагогічна думка, вип. 21, с. 104–117, 2018. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://lib.iitta.gov.ua/713290/>. Дата звернення: Жовтень 06, 2019.
3. Український центр оцінювання якості освіти. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://testportal.gov.ua/>. Дата звернення: Жовтень 06, 2019.
4. ЗНО-ОНЛАЙН. Онлайн – тести зовнішнього оцінювання. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://zno.osvita.ua>. Дата звернення: Жовтень 06, 2019.
5. М. В. Ігнатова, «Практичне використання електронних ресурсів на уроках української мови та літератури. 2017-2018 рік», На урок: освітній портал. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://naurok.com.ua/praktichne-vikoristannya-elektronnih-resursiv-na-urokah-ukra-nsko-movi-ta-literaturi-134.html>. Дата звернення: Жовтень 06, 2019.
6. Л. Смагіна, «Освітні веб-ресурси для вчителів української мови та літератури», Миколаївська спеціалізована І-ІІІ ступенів школа № 22 з поглибленим вивченням англійської мови з 1 класу Миколаївської міської ради Миколаївської області. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://school22.com.ua/index.php/predmetni-kafedri/kafedra>

- ukrajinskoji-filologiji/na-dopomogu-vchitelyu/746-osvitni-veb-resursi-dlya-vchiteliv-ukrajinskoji-movi-ta-literaturi. Дата звернення: Жовтень 06, 2019.
7. И. А. Круглова, «Ресурсы Интернета для самоподготовки к ОГЭ и ЕГЭ по русскому языку», Pro учебу.com. Ассоциация родителей школьников. [Электронный ресурс]. Доступно: https://prouchebu.com/internet_ege_oge/. Дата обращения: Окт. 06, 2019.
 8. О. И. Мохова, «Использование электронных образовательных ресурсов при подготовке к ГИА. 2013-2014 уч. год», MyShared. [Электронный ресурс]. Доступно: <http://www.myshared.ru/slide/748881/>. Дата обращения: Окт. 06, 2019.
 9. Е. Г. Марчук, «Образовательные интернет-ресурсы при подготовке к ГИА по биологии», Материалы IX Всероссийской (с международным участием) научно-практ. конф. «Информационные технологии в образовании», 2-3 ноября 2017 года, г. Саратов. [Электронный ресурс]. Доступно: <http://saratov.ito.edu.ru/2017/section/232/99764/index.html>. Дата обращения: Окт. 06, 2019.
 10. Корисні ресурси для підготовки до ЗНО 2019. Донецький регіональний центр оцінювання якості освіти. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://test.dn.ua/pidgotovka-dozno/>. Дата звернення: Жовтень 06, 2019.
 11. О. Ю. Буров та ін., Застосування електронних соціальних мереж як інструментів формування інформаційно-освітнього середовища навчання старшокласників, методичні рекомендації. Київ, Україна: Педагогічна думка, 2018. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://lib.iitta.gov.ua/712174/>. Дата звернення: Жовтень 06, 2019.
 12. С. Науменко, «Зовнішнє незалежне оцінювання по закінченню закладів базової середньої освіти у країнах близького зарубіжжя», Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2019: інтернаціоналізація та інтеграція в освіті в умовах глобалізації: матеріали III Міжнародної наук.-практ. конференції (Київ, 30 травня 2019 р.). Київ-Дрогобич, Україна: ТзОВ «Трек-ЛТД», с. 133-135, 2019. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://lib.iitta.gov.ua/716238/>. Дата звернення: Жовтень 06, 2019.
 13. С. О. Науменко, «Європейський досвід запровадження зовнішнього незалежного оцінювання по закінченню закладів базової середньої освіти», Практична філософія і Нова українська школа : збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції, 16 травня 2019 р., м. Київ. Київ, Україна: Педагогічна думка, с. 142-145, 2019. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://lib.iitta.gov.ua/716048/>. Дата звернення: Жовтень 06, 2019.
 14. Выпускные экзамены 2019. Міністерства адукації Рэспублікі Беларусь. [Электронный ресурс]. Доступно: <http://task.unibel.by/>. Дата обращения: Окт. 06, 2019.
 15. Национальный институт образования. Министерство образования Республики Беларусь. [Электронный ресурс]. Доступно: <http://e-vedy.edu.by/>. Дата обращения: Окт. 06, 2019.
 16. Национальный центр тестирования. [Электронный ресурс]. Доступно:
 17. Bilim Land. [Online]. Available: <https://bilimland.kz/ru>. Accessed on: Oct. 06, 2019. (in Russian).
 18. Agenția Națională pentru Curriculum și Evaluare. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova. [Online]. Available: <http://aee.edu.md/>. Accessed on: Oct. 06, 2019. (in Moldavian).

19. Федеральное государственное бюджетное научное учреждение «Федеральный институт педагогических измерений». Федеральная служба по надзору в сфере образования и науки. [Электронный ресурс]. Доступно: <http://www.fipi.ru/>. Дата обращения: Окт. 06, 2019.
20. ГИА9. Официальный информационный портал государственной итоговой аттестации. [Электронный ресурс]. Доступно: <http://gia.edu.ru/ru/>. Дата обращения: Окт. 06, 2019.
21. Valsts izglītības satura centrs. [Online]. Available: <https://visc.gov.lv/> <https://visc.gov.lv/>. Accessed on: October 06, 2019. (in Latvian).
22. Nacionalinis egzaminų centras. [Online]. Available: <https://www.nec.lt/naujienos/>. Accessed on: Oct. 06, 2019. (in Lithuanian).
23. Հնախառնման և թեստավորման կենտրոնը. [Online]. Available: <http://www.atc.am/>. Accessed on: October 06, 2019. (in Armenian).
24. ORE. Ośrodek Rozwoju Edukacji. [Online]. Available: <https://www.ore.edu.pl/>. Accessed on: Oct. 06, 2019. (in Polish).
25. CK. Centralna Komisja Egzaminacyjna. [Online]. Available: <https://cke.gov.pl/>. Accessed on: Oct. 06, 2019. (in Polish).
26. С. О. Науменко, «Перспективи зовнішнього незалежного оцінювання на рівні базової середньої освіти в Україні у векторах європейського досвіду», Український педагогічний журнал, № 1, с. 5–15, 2019. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://lib.iitta.gov.ua/715507/>. Дата звернення: Жовтень 06, 2019.
27. Coimisiún Na Scrúduithe Stáit. State Examinations Commission. [Online]. Available: <https://www.examinations.ie/>. Accessed on: Oct. 06, 2019. (in English).
28. Studyclix. [Online]. Available: <https://www.studyclix.ie/>. Accessed on: Oct. 06, 2019. (in English).
29. AQA Realising potential. [Online]. Available: <https://www.aqa.org.uk/>. Accessed on: Oct. 06, 2019. (in English).
30. CEA Rewarding Learning. Council for the Curriculum, Examinations and Assessment. [Online]. Available: <http://ccea.org.uk/>. Accessed on: Oct. 06, 2019. (in English).
31. LearningApps.org. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://learningapps.org/>. Дата звернення: Жовтень 06, 2019. (in Ukrainian).

References

1. S. Gh. Holovko, S. O. Naumenko, “Textbook as a tool that prepares high school graduates for state final certification in the form of external independent assessment”, Problems of a modern textbook : scientific works collection. Kyjiv, Ukrajinna: Pedagoghichna dumka, issue 20, pp. 74–92, 2018. [Online]. Available: <http://lib.iitta.gov.ua/710738/>. Accessed on: Oct. 06, 2019. (in Ukrainian).
2. S. Gh. Holovko, S. O. Naumenko, “A modern textbook of close foreign countries in the context of external evaluation implementing for gymnasium students”, Problems of a modern textbook : scientific works collection. Kyjiv, Ukrajinna: Pedagoghichna dumka, issue 21, pp. 104–117, 2018. [Online]. Available: <http://lib.iitta.gov.ua/713290/>. Accessed on: Oct. 06, 2019. (in Ukrainian).

3. Ukrainian Center for Educational Quality Assessment. [Online]. Available: <http://testportal.gov.ua/>. Accessed on: Oct. 06, 2019. (in Ukrainian).
4. Independent External Assessment – ONLINE. Online – external assessment tests. [Online]. Available: <https://zno.osvita.ua>. Accessed on: Oct. 06, 2019. (in Ukrainian).
5. M. V. Ighnatova, “Practical using of electronic resources in the Ukrainian language and literature lessons. 2017-2018 school year”, Na urok: osvितnij portal. [Online]. Available: <https://naurok.com.ua/praktichne-vikoristannya-elektronnih-resursiv-na-urokah-ukrainsko-movi-ta-literaturi-134.html>. Accessed on: Oct. 06, 2019. (in Ukrainian).
6. L. Smaghina, “Educational web resources for teachers of Ukrainian language and literature”, Mykolaivsky specialized I-III degrees of school №22 with in-depth study English language from 1 class Mykolayevsk city council The Mykolaiv region [Online]. Available: <http://school22.com.ua/index.php/predmetni-kafedri/kafedra-ukrajinskoji-filogiji/na-dopomogu-vchitelyu/746-osvitni-veb-resursi-dlya-vchiteliv-ukrajinskoji-movi-ta-literaturi>. Accessed on: Oct. 06, 2019. (in Ukrainian).
7. I. A. Kruglova, “Internet resources for self-study for the Main state exam (MSE) and State final exam (SFE) in Russian language”, Pro uchebu.com. Asociacija roditeljev shkol’nikov. [Online]. Available: https://prouchebu.com/internet_ege_oge/. Accessed on: Oct. 06, 2019. (in Russian).
8. O. I. Mohova, “The use of electronic educational resources in preparation for the State final certification (SFC). 2013-2014 school year”, MyShared. [Online]. Available: <http://www.myshared.ru/slide/748881/>. Accessed on: Oct. 06, 2019. (in Russian).
9. E. G. Marchuk, “Educational online resources in preparation for the State final certification (SFC) in biology”, Materialy IX Vserossijskoj (s mezhdunarodnym uchastiem) nauchno-prakt. konf. “Informacionnye tehnologii v obrazovanii”, 2-3 nojabrja 2017 goda, g. Saratov. [Online]. Available: <http://saratov.ito.edu.ru/2017/section/232/99764/index.html>. Accessed on: Oct. 06, 2019. (in Russian).
10. Useful resources for preparation for the IEA 2019. Donetsk regional center for education quality assessment. [Online]. Available: <https://test.dn.ua/pidgotovka-do-zno/>. Accessed on: Oct. 06, 2019. (in Ukrainian).
11. O. Ju. Burov ta in., The use of electronic social networks as a tool for information-educational high school learning environment, guidelinese. Kyjiv, Ukrajin: Pedagoghichna dumka, 2018. [Online]. Available: <https://lib.iitta.gov.ua/712174/>. Accessed on: Oct. 06, 2019. (in Ukrainian).
12. S. Naumenko, “Independent external evaluation after the graduation of basic secondary education institutions in the countries of the near abroad”, Comparative and international education – 2019: internationalization and integration in education under globalization : book of abstracts of the 3-rd International conference (Kyiv, 30 May 2019). Kyjiv-Droghobych, Ukrajin: TzOV “Trek-LTD”, pp. 133-135, 2019. [Online]. Available: <https://lib.iitta.gov.ua/716238/>. Accessed on: Oct. 06, 2019. (in Ukrainian).
13. S. O. Naumenko, “European experience of introducing an independent external evaluation after the graduation of basic secondary education institutions”, Praktychna filosofija i Nova ukrainsjka shkola : zbirnyk tez Vseukrajinskoji naukovno-praktyčnoji konferenciji, 16 travnja

- 2019 r., m. Kyjiv. Kyjiv, Ukrajina: Pedagoghichna dumka, pp. 142-145, 2019. [Online]. Available: <https://lib.iitta.gov.ua/716048/>. Accessed on: Oct. 06, 2019. (in Ukrainian).
14. Final exams 2019. The Ministry of Education of the Republic of Belarus. [Online]. Available: <http://task.unibel.by/>. Accessed on: Oct. 06, 2019. (in Russian).
 15. National Institute of Education. Ministry of Education of the Republic of Belarus [Online]. Available: <http://e-vedy.edu.by/>. Accessed on: Oct. 06, 2019. (in Russian).
 16. National Testing Center. [Online]. Available: <http://www.testcenter.kz/ru/>. Accessed on: Oct. 06, 2019. (in Russian).
 17. Bilim Land. [Online]. Available: <https://bilimland.kz/ru/>. Accessed on: October 06, 2019. (in Russian).
 18. National Agency for Curriculum and Evaluation. Ministry of Education, Culture and Research of the Republic of Moldova. [Online]. Available: <http://aee.edu.md/>. Accessed on: October 06, 2019. (in Moldavian).
 19. Federal State Budget Scientific Institution "Federal Institute of Pedagogical Measurements". Federal Service for Supervision of Education and Science. [Online]. Available: <http://www.fipi.ru/>. Accessed on: Oct. 06, 2019. (in Russian).
 20. SFS9. The official information portal of the state final certification. [Online]. Available: <http://gia.edu.ru/ru/>. Accessed on: Oct. 06, 2019. (in Russian).
 21. National Centre for Education of the Republic of Latvia. [Online]. Available: <https://visc.gov.lv/> <https://visc.gov.lv/>. Accessed on: October 06, 2019. (in Latvian).
 22. National Examination Center. [Online]. Available: <https://www.nec.lt/naujienos/>. Accessed on: October 06, 2019. (in Lithuanian).
 23. Evaluation and Testing Center. [Online]. Available: <http://www.atc.am/>. Accessed on: October 06, 2019. (in Armenian).
 24. ORE. Centre for Education Development. [Online]. Available: <https://www.ore.edu.pl/>. Accessed on: October 06, 2019. (in Polish).
 25. CK. The Central Examination Board. [Online]. Available: <https://cke.gov.pl/>. Accessed on: October 06, 2019. (in Polish).
 26. S. O. Naumenko, "Perspectives for independent external evaluation at the level of basic secondary education in Ukraine in the vectors of European experience", Ukrainian educational journal, № 1, pp. 5–15, 2019. [Online]. Available: <https://lib.iitta.gov.ua/715507/>. Accessed on: Oct. 06, 2019. (in Ukrainian).
 27. Coimisiún Na Scrúduithe Stáit. State Examinations Commission. [Online]. Available: <https://www.examinations.ie/>. Accessed on: October 06, 2019. (in English).
 28. Studyclix. [Online]. Available: <https://www.studyclix.ie/>. Accessed on: October 06, 2019. (in English).
 29. AQA Realising potential. [Online]. Available: <https://www.aqa.org.uk/>. Accessed on: October 06, 2019. (in English).
 30. CEA Rewarding Learning. Council for the Curriculum, Examinations and Assessment. [Online]. Available: <http://ceea.org.uk/>. Accessed on: October 06, 2019. (in English).
 31. LearningApps.org. [Online]. Available: <https://learningapps.org/>. Accessed on: Oct. 06, 2019. (in Ukrainian).

Светлана Науменко, кандидат педагогических наук, старший научный сотрудник, старший научный сотрудник отдела мониторинга и оценивания качества общего среднего образования Института педагогики НАПН Украины, г. Киев, Украина

ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЭЛЕКТРОННЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ РЕСУРСОВ КАК ИНСТРУМЕНТА ПОДГОТОВКИ СОИСКАТЕЛЕЙ БАЗОВОГО ОБРАЗОВАНИЯ К ВНЕШНЕМУ НЕЗАВИСИМОМУ ОЦЕНИВАНИЮ

В статье отражен опыт зарубежных стран (Великобритании, Армении, Ирландии, Казахстана, Латвии, Литвы, Польши, Республики Беларусь, Республики Молдова, Российской Федерации) по использованию электронных образовательных ресурсов как инструмента подготовки соискателей базового среднего образования к внешнему независимому оцениванию (далее – ВНО). Определены для Украины перспективы зарубежного опыта по внедрению государственной итоговой аттестации (далее – ГИА) в форме ВНО по завершению учреждений базового среднего образования (гимназии). Эти перспективы касаются создания: 1) отдельного раздела, посвященного организации и проведению ГИА в форме ВНО по завершению гимназии, на сайте Украинского центра оценивания качества образования (<http://testportal.gov.ua/>). Размещение в этом разделе тестовых тетрадей (сертификационных работ) ГИА в форме ВНО и отдельно ответов на тестовые задания из этих тетрадей и информации типа «Дорожная карта участника», где пошагово будет описана процедура участия соискателя гимназии в ГИА в форме ВНО; 2) сайта для соискателей образования и учителей, на котором бы размещались электронные образовательные ресурсы (онлайн-уроки, видео, тесты и др.), которые помогали бы учителю в подготовке к уроку, а соискателю образования – повторить материал, оценить свои образовательные достижения.

Ключевые слова: электронные образовательные ресурсы; внешнее независимое оценивание; государственная итоговая аттестация; базовое среднее образование; экзамены; тесты.

Svitlana Naumenko, Candidate of Pedagogical Sciences (Ph.D.), Senior Researcher, Senior Researcher at the Department of Monitoring and Assessment of the Quality of Secondary Education, Institute of Pedagogy of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

OVERSEAS EXPERIENCE OF USING ELECTRONIC EDUCATIONAL RESOURCES AS A TOOL FOR PREPARING BASIC SECONDARY EDUCATION SEEKERS FOR EXTERNAL INDEPENDENT ASSESSMENT

The article highlights the experience of foreign countries (Great Britain, Armenia, Ireland, Kazakhstan, Latvia, Lithuania, Poland, Republic of Belarus, Republic of Moldova, the Russian Federation) as to using electronic educational resources as a tool for preparing basic second-

ary education seekers for external independent assessment (hereinafter as EIA). It is found out that in foreign countries, information on EIA upon completion of basic secondary education is posted either on the website of the Ministry of Education or on the website of an institution (test or evaluation center, etc.), which is responsible for the development and administration of EIA in the country. However, in the vast majority of foreign countries, these sites have only the exam schedule and examples of tasks (unanswered).

Perspectives of foreign experience on introduction of the state final certification (hereinafter as SFC) in the form of EIA upon completion of the institutions of basic secondary education (gymnasium) are outlined for Ukraine. These perspectives relate to the creation of: 1) a separate section on the website of the Ukrainian Center for Educational Quality Assessment, posted to the organization and conduct of SFSs in the form of EIA upon completion of gymnasium. Placement of test tasks in this section to prepare basic secondary education seekers for SFCs in the form of EIA, and after conducting this evaluation – reports and tests of basic and additional sessions, test workbooks (certification works) and separately answers to test tasks from them and information such as “Participant Roadmap”, which will describe in a step-by-step the procedure for the gymnasium student’s participation in SFS in the form of EIA; 2) a site for seekers and teachers, which would host electronic educational resources (online lessons, videos, tests, etc.) to help the teacher be prepared for the lesson, and the seeker to repeat the material, evaluate their educational achievements.

Keywords: electronic educational resources; independent external assessment; State final examination; basic secondary education; exams; tests.